

EU-Sprooch ENGLSCH?

Nom Brexit ass et net verwonnerlech, datt d'Fro vun der ‚lingua franca‘ fir d'Europäesch Communautéit op den ‚Dill‘ kéint. **Hei ginn eng déck Partie Klatzen dolaanschgehäit.** Besonnesch d'Fransouse maachen sech elo eng Zort Illusiounen, hir Sprooch krit erëm déi Plaz, déi si vun de fofzeger Joeren an am Ufank vun der EU hat; si ass ‚la langue diplomatique par excellence‘ gewiescht. Gewiescht!

Wann ee verstänneg, aplaz mat chauvinisteschen ‚effets de manche‘ un déi Fro geet, da gesäit d'Saach ower ganz anescht aus. Et brauch een am Fong nëmmen e schätzegen ‚Iwwerschlag‘ ze maachen, fir ze bedenken, datt GLOBAL bal 2 Milliarde Mënschen eppes mam Shakespeare senger Sprooch ze din hunn, sief dat direkt (geschwat), sief et vum Verstoen hier, oder iwwer Berufssituatiounen. Anescht gedréint: **Dir kommt praktesch mat ärem Englesch, och esouguer mat engem dënne ‚Pidjin‘ duerch d'ganz Welt!** Dat streiden esouguer d'Chinesen oder d'Russen net of. Mam Franséische leeft een do leider ower net grad ganz wäit. Uechter d'Welt schwätzen oder vertsi ronn 200 Milliounen Leit ‚la langue de Molière‘, op dat engem passt oder net; hei zielen nëmme ‚plakeg‘ Zuelen an net e Gefill (dat mäint iwwregens och ass). Un d'Däitsch brauch een zueleméisseg an dësem Zesummenhank emol net ze denken; do léngt Spuenesch, Portugisesch, Italiénesch, Mandarin nach wäit virdrun.

Bei allem Respekt muss een d'Saach vun enger ‚Haaptsprooch‘ fir d'EU duerch dee Brëll kucken, och wann ee vläicht de Bauch e bësse wéi dovu kritt. Mä et kann een et jo och nach vun enger anerer Säit kucken: England ass zwar **d'Wéi an d'Entwécklungsland vum ‚Angelsächeschen‘, dat jo ower ouni säi romanesch/franséisch Element net auskënnnt.** Dat këddelt d'Amerikaner, d'Australier, d'Kanadier an all déi aus hire fréiere Kolonien an deene Staaten net watderdäiwel, wou d'Englescht ganz normal ‚doheem‘ ass. **Mir EU-ler hunn ower jidfer Intressen drun, dësen europäesche Fong net ze vergiessen, also...**

A mir Lëtzebuenger dann: **OUNI ZWEIWEIL léiere mir wéinst eistem fréien Däitsch an dem Franséische vu 7 Joer un d'Englescht zesoen op eng ‚natierlech‘ Art a Weis!** Schléisslech däerf een drun denken, wat dat ‚Englescht‘ dann elo ass. Et heescht dach net fir näischt ‚Angelsächesch‘. Mä **op deer britescher Insel gëtt et keen ‚Anglia‘ a kee ‚Sachsen‘.** Kuckt emol op enger Landkaart: déi leien op béide Säiten am Süde vun...Dänemark! Vun do sinn déi Anglier a Vikinger an dat ‚Sproochspill‘ komm. Eréischt am 11. Joerhonnert huet (nom Keltischen an dem Romanesche vun de Réimer) dat sougenannt Franséisch (mat sengem Deel ‚Fränkesch‘) do eng Roll kritt an, duerch d'politesch Ëmstänn zerguttst gespilt. Vum ‚Engleschen‘ do virdru verst mir kee Pipi! Dat ass eng super-intressant Entwécklung ginn, aus deer dat germanesch(skandinavesch, keltisch) -romanesch(franséisch) ‚Englescht‘ sech historesch a literaresch erausgewuess huet, wat mir an déi ganz Welt haut kennen a gebrauchen... souzesoen eng Sprooch mat gellegen europäesche Wuerzelen! Iergendwéi huet eist klengt Lëtzebuergesch – bei all Respekt fir anere Sproochen hir Gréisst – op enger ‚Sproochkräizung‘ hire Wee esou gemaach.

An engem e bësse vermessene Verglach kënnst ee bal soen, datt d'Lëtzebuergesch vis-à-vis vum Franséischen zueleméisseg an deerselwechter Positioun wier wéi d'Franséisch nieft dem Engleschen. Dat däerf ower net falsch opgefaasst ginn, well dem Victor Hugo oder Albert Camus hiren Idiom **eng formidabel literaresch a philosophesch Qualitéit** huet, déi een absolut net mat hirer relativer Gréisst däerf op de Leescht zéien. Eng Qualitéit, vrun deer mir Lëtzebuenger äis déif vernäipen... och an hir vläicht e Këppche Respekt fir d'Lëtzebuergesch als Charakterdeel vun eistem Idiom ze gesinn.

A sou, maja, jo...

Et kann een net dacks genuch drop stoussen, **wéivill Ausdréck mir hunn, déi et zwar och am Däitsche gëtt, déi ower an eiser Sprooch entweder eng aner Bedeutung hunn oder op eng aner Fassong gebraucht ginn.** Ëmgedréint sinn se falsch, wa mir se iwwer eis Manéier an d'Däitsch wëllen erandrudelen. Loosst mer emol ee ganz bekannt Beispill huelen: sech SCHÉCKEN; ‚pronominal‘ gebraucht.

Schéck dech, soss ginn et der hannebäi. – Dee Stack do schéckst sech gutt; hie wiisst séier. – De Stiichtert hat sech net geschéck.

An da probéiert dir emol, wéi een dat op zerguttst Däitsch giff soen. Do kënnst dir eist ‚schécken‘ net gebrauchen.

Grad esou ass et mat eistem ‚tommelen‘, ‚sech druginn‘, sech ‚houen/fläissen‘, eng ginn‘, ‚een ‚erofmaachen‘...iwwregens gehéiert dat ‚ee besch...en‘ och an déi Kategorie, grad ewéi ‚engem watglift soen‘; dees maandelweis! Woubäi déi meescht och net méi richteg wëssen, wat eng ‚Mandel‘ dann ass? ☺

Vläicht wier et net vu Mutwëll, wann ee vun eise jonke Sproochstudiosen sech an enger Aarbecht un dëst Gebitt vum Lëtzebuergesch/Däitsche giff ginn; och wann et nëmme wier, fir ze weisen, datt eist ‚Fränkesch‘ – also net ‚Däitsch‘ – säin eegene Pad trëppelt.

vum Lex Roth

Mä dajee alt, mä...

...do gëtt leider net dru geduecht, datt mir – schoulsproocheméisseg eng (bis op d'Be-tonung) – total aner Situatioun hu wéi Däitschland, Éisträich, Holland, Dänemark asw. **Kéipweis Ausdréck hu mir direkt am ORIGINAL an der Press an dem ‚Do-bausen‘ an den Aen!** Just da gëtt et eng PÄDAGOGESCH, esouguer psychopädagogesch Fro, net einfach eng vu gelungener Präferenz am Geschriwwenen. Wa mir d'Wierder natierlech esou ‚verdréinen‘, datt een d'Original zesoen net méi erëmkennt, da kënnen mir se och deem Lëtzebuenger ‚Gesicht‘ an eistem Gehéier no schreien. Liest emol dës getéitscht Klatzkäpp; do gëtt et eppes ze laachen... an denkt vläicht drun, datt de Brecht vun der ‚Mutter Courage‘ geschriwwen huet:

Bullwar – Büffee – Buion – Pnö – Schbagetti – Rendeeuw – Küllö – Kask – Schuflör – Trot-tuar – Kuraasch – Pawee – Wëlo – Kappo – Dëssär – Koniak – Tirbuschon – Awenü – Kartiee – Kusch – Kuaffer – Merssi – Schofö – Mekanissien – Brickee – Tualett – Otell – Kom-bel – Kräm – Kruasson – Fular – Eklär – Gudron – Kussin – Rido – Krämevlütt ... asw.

When Luxembourg was DUTCH!?

Dat ass den Titel vun enger vun den **Emissiounen iwwer d'Geschicht vu Lëtzebuerg**, déi dann elo op Englesch bei RTL.LU stin. **Luxembourg = ‚Dutch‘...dat ‚reimt‘, just mat...Quatsch!**

1815, no der Napoleon-Zäit, guffen déi europäesch Lännerkaarten a –proprietéiten um ‚Wiener Kongress‘ frësch gestéckt. Wat ‚äis‘ ugeet, **krut de Wëllem I vun Holland den ‚Duché‘ an seng PERSÉINLECH Täschen**, souzesoen als Auerkettchen. Fir datt hien zu Frankfurt och e Klappstillche soll kréien, hunn d'Kapphäre vum Kongress aus dem Duché esouguer e GRAND-Duché gemaach, obschonn si alles dovun ewechgekëppt hunn, wat am Osten dovu geleeën huet. Sou kloer ass nun emol een Deel vun der Wouerecht. Deen zweeten: De Wëllem ass Kinnek vun Holland ginn an – extra/à part – Groussherzog vu Lëtzebuerg! **Domat war/ass kloer, datt Lëtzebuerg NI hollännesch war**, och wann d'Oranier (Wëllem I+II+III) et an der Praxis deelweis esou behandelt hunn! Lëtzebuerg ass den Oranier souwisou zimlech lästeg gewiescht; dofir huet de Wëllem III jo de Kouhandel an den 1860er Joere mam Napoleon III fir 5 Milliounen Goldfrang am Schna gehat. Deen huet de Bismarck him ‚verfomfacht‘ (=Eechternoacher)... glécklecherweis **fir äis hat de W III nëmmen nach eng Duechter (Wilhelmina), wéi hien 1890 gestuerwen ass; déi konnt wéinst engem Familienakt vu...1793 Lëtzebuerg net behalen.** De Grand-Duché ass un Nassau-Weilburg iwwergaang, well Oranien-Nassau kee männlechen Ierwe méi hat. De ‚Weilbuenger‘ Adolphe, Urur-Grousspapp vun eistem Grand-Duc Henri, guff Groussherzog vu Lëtzebuerg. Bleift wannechglift bei deer historescher Wouerecht. Deer gëtt leider dacks vill verdréint.

Albert CAMUS: D'PESCHT

Komplimenter vun engem Sorbonne-Sproochespezialist wéi **de Professor Raymond Schaack**, déi stécht een nawell gär an ‚d'Auertäsch‘; et sinn der op déiselwecht Manéier, wéi de **Professor Leopold Hoffmann** mir der fir meng (rhythmesch), Iwwersetzung‘ vun e puer Dose Fabele vum La Fontaine gemaach hat... an dee war soss nawell zimlech knéckeg mat de Ponkten? ☺

Den Här Schaack schreift op der Kultursäit am WORT vum 6.02.21 vu ‚menger‘ PESCHT ë.a.: *E Roman wéi LA PESTE ass en haarde Brocken, ma och hei huet den Iwwersetzer seng Kennerschaft bewisen.*

Wat d'Lëtzebuergesch ubetrëfft, ass ee méi wéi gutt zervéiert. De Franséischen Text kënnst net ze kuerz. De Sënn esouwuel wéi d'Melodie bleiwen erhalen.

Ass dat elo eng Bretzerei? Huelt et wéi dir wëllt. De Minister Robert Krieps sot emol: *Tue Gutes...und sage es jedermann!* Abee: Eis esou ‚kleng‘ Sprooch fënnt hei hires ‚Gudden‘.

Dir kritt d'Buch fir 18.50 € a jidfer Bicherbuttek.

Mir an eis Kichen

Wann een iwwerleet, wéi eis Sprooch sech an der Kiche ‚gemaach‘ huet, da brauche mir äis am Fong net ze verstoppen. Mä beim Kachen, dem ‚Mautschen‘, Brutschen oder Brode si mir ‚déck do‘. Mir fanne just **an der Kichen och eng ganz Partie Ausdréck, déi dem Lëtzebuergesch ganz gutt din:** Huelt emol ‚sidderen‘, ‚gequellte, gefoxte Gromperen‘, eis eemoleg Wäinzoossiss an déi Träipe wéi et se soss net esou gëtt; de Kuddelfleck, à la luxembourgeoise (?); Fierkelshämmchen; allerhand ‚Gereeztes‘ a ‚Gedemptes‘; eise gebakene Fësch; eng eemoleg Feierstengsalot, déi rosewéineg mat ‚Fleischsalat/Salade de viande‘ ze din huet; d'Paschtéichen an hirt ‚Kiermesgefëlls‘; eng gereezten Héiss... an da soll een och vläicht emol **déi lëtzebuergesch Nimm vu Kraider** bedenken a froen, wat dann z.B. dat ‚Träipekraichen‘ oder den ‚Zafuier‘ solle sinn; eis ‚Brazelen‘ hu ganz aner Nimm am Däitschen oder Franséischen. Dann eng gelunge Fro un Italiéiner: **Wat ass ‚Pastaschutta‘? ... déi gëtt et bei hinnen net? ☺**